

היום נלמד בעזרת ה':

בבא בתרא דף קסו

(בעמוד הקודם)

אמר מר זהב אין פחות מדינר זהב: למדנו שאם כתוב בשטר 'פלוני לזה מכלונו זהב' ולא כתוב סכום, המלווה גובה בו דינר אחד של זהב. כי זה המינימום שנכנס בלשון 'זהב' (משום שיד בעל השטר על התחתונה).

שאלה: **אימא נסכא?** אולי 'זהב' הכוונה ל'חתיכת זהב' ואפילו חתיכה קטנה מאד, ולא למטבע זהב? תשובה: **אמר רבי אלעזר דכתב מטבע:** כתוב במפורש 'פלוני לזה מכלונו מטבע זהב'.

שאלה: **ואימא פריטי:** אך עדיין אולי הכוונה לפרוטות של זהב? תשובה: **פריטי דדהבא לא עבדי אינשי:** אנשים לא עושים פרוטות מזהב ולכן המטבע הקטנה ביותר היא 'דינר'.

זהב בדינרין אין פחות מבשני דינרין כסף זהב: למדנו שאם כתוב בשטר 'פלוני לזה מכלונו זהב בדינרין' ולא כתוב סכום, פירוש הלשון הוא כך 'זהב בשווי של דינרי כסף' והמינימום שנכנס בלשון 'דינרין' הוא שני דינרים (כי יד בעל השטר על התחתונה). ולכן גובה בו זהב בשווי של שני דינרי כסף.

שאלה: **ואימא דהבא פריכא בתרי דינרי דהבא קאמר:** אולי כוונת הלשון היא שהלווה קיבל זהב פריך (= חתיכות זהב) בשווי של שני דינרי זהב, (ואם כן הכל כאן זהב ואין כאן כסף). תשובה: **אמר אביי יד בעל השטר על התחתונה:** כי המוציא מחבירו עליו הראייה, ולכן הוא יכול לגבות רק את המינימום שמתפרש באותה הלשון.

קושיא: (רישא דקתני כסף בדינרין אין פחות משני דינרין זהב כסף אמאי אימא כספא נסכא בתרי דינרי כספא קאמר) **אי הכי רישא נמי (גירסת הרשב"ם):** אם כן גם ברישא (בעמוד הקודם) נאמר כן. דהיינו במקרה שכתוב בשטר 'כסף בדינרין' שאמרנו שהכוונה היא כסף

בשווי של שני דינרי זהב, מדוע לא נאמר שהכוונה היא חתיכות כסף בשווי של שני דינרי כסף. והכל כסף ולא זהב. ואז המלווה יוכל להוציא סכום נמוך יותר מהלווה, מאשר אם נפרש שהוא זהב, כי הרי יד בעל השטר על התחונה!

וכן במקרה שכתוב בשטר 'זהב דינרין' או 'דינרין זהב' שאמרנו שגובה שני דינרי זהב, מדוע לא נאמר שגובה זהב בשווי שני דינרי כסף שזה סכום נמוך יותר!

תירוץ: א"ר **אשי רישא דכתב דינרי סיפא דכתב דינרין:** בשני המקרים הללו שברישא, א. 'כסף בדינרין' ב. 'זהב דינרין' או 'דינרין זהב', מדובר שלא כתוב 'דינרין' אלא 'דינרי'. כי 'דינרין' משמע דינרי כסף ו'דינרי' משמע דינרי זהב. ומכיון שכתוב שם 'דינרי' אנו מפרשים אותם כדינרי זהב ולא כדינרי כסף.

אבל בסיפא דהיינו 'זהב בדינרין', כתוב 'דינרין' שמשמעותם כסף, ולכן אנו מפרשים שהוא התחייב לו זהב בשווי שני דינרי כסף.

שאלה: **ומנא תימרא דשאני בין דינרי לדינרין? דתניא וכו':** מני לנו שיש חילוק בין הלשונות הללו?

👉 יולדת חייבת להביא קרבן. ואם אין ידה משגת היא מביאה שני תורים, אחד לעולה ואחד לחטאת. שני תורים אלו נקראים 'קן'. וכן אשה 'זבה' חייבת להביא 'קן' של שני תורים אחד לעולה ואחד לחטאת. יולדת או זבה שלא הביאה את הקרבן שלה אסורה לאכול בקודשים.

👉 'זבה' היא אשה שראתה דם בימי זיבה שלה. דהיינו לכל אשה יש שבעת ימי נידה ואחד עשר ימי זיבה. אם היא ראתה דם ב'ימי הנידה' היא נעשית נידה, ואם ראתה ב'ימי הזיבה' היא נעשית זבה.

👉 אשה שמסופקת אם היא יולדת, כגון שעברה הפלה של 'עצם' שהוא ספק ולד ספק רוח. או שהיא מסופקת אם היא נדה או זבה, כגון שראתה דם (שלושה ימים) ספק בימי נידה ספק בימי זיבה. עליה להביא תור לעולה ותור לחטאת על הספק. והחטאת הזו אינה נאכלת אלא הולכת לשריפה.

האשה שהיו עליה ספק חמש ליזות וכו': אשה שחמש פעמים הפילה דבר מסופק כנ"ל, ויש לה חמש ספקות שמא היא ילדה והיא חייבת חמש קרבנות או לא. או שיש לה חמש ספקות שמא היא זבה, דהיינו שראתה חמש פעמים שלוש ימים דם, ספק בימי נידה ספק בימי זיבה.

היא מביאה רק קרבן אחד ומותרת לאכול בקודשים. כי היא כמו אשה טמאה שחייבת חמש טבילות, שבטבילה אחת היא נטהרת מכל טומאתה. ואין היא חייבת להביא את שאר ארבעת הקרבנות. בגלל שמהתורה היא טהורה ואינה חייבת בקרבן נוסף אלא רק אם תרצה, וחכמים החמירו עליה שתביא את שאר הקרבנות במקרה שהיא היתה יולדת ודאית או זבה ודאית כדלהלן. אבל כאן שהיא רק ספק יולדת או ספק זבה, והקרבנות הללו ילכו לשריפה, אמרו חכמים שלא תביא אותם. כי בקושי התירו לה להביא רק קרבן אחד, וזאת רק משום שאין לה ברירה אחרת כדי שתוכל לאכול בקודשים. (על פי הריטב"א).

היו עליה חמש לידות וזאות וכו': אם ילדה חמש פעמים לידה ודאית או שהיתה חמש פעמים זבה ודאית, היא מביאה קרבן אחד, נטהרת ומותרת לאכול קודשים. אבל החמירו עליה חכמים וחייבו אותה להביא את כל ארבעת הקרבנות הנוספים לאחר מכן.

מעשה ועמדו קינים וכו': הקינים התייקרו מרוב ביקוש, ומחיר שני קינים עלה שני דינרי זהב, דהיינו קן בדינר זהב. ואז נשבע רבן שמעון בן גמליאל ב'מעון הזה' (= בבית המקדש) שהוא לא ילך לישון הלילה עד שהמחיר ירד לדינרי כסף. הוא נכנס לבית דין ולימד שאפילו אשה שיש עליה חמש לידות ודאיות או חמש זיבות ודאיות, צריכה להביא רק קרבן אחד ופטורה מלהביא את השאר. כי כאמור מהתורה חייבת רק קרבן אחד וחכמים החמירו, והוא חזר והורה לעשות את עיקר הדין (ריטב"א). ואז ירד המחיר ונמכר 'קן' ברבע דינר כסף!

עד כאן המשנה בכריתות.

הראייה - כשהמשנה מדברת על זהב היא אומרת 'בדינרי זהב', וכשהיא מדברת על כסף היא אומרת 'בדינרין'. מוכח שלשון 'דינרי' הולך על זהב ולשון 'דינרין' על כסף.

*

למדנו במשנה - כתוב מלמעלה מנה ומלמטה מאתים, מלמעלה מאתים ומלמטה מנה, הכל הולך אחר התחתון:

תנו רבנן: למדנו בכרייתא - אם חסר אות אחת במה שכתוב בחלק התחתון של השטר, ילמד החלק התחתון ממה שכתוב בחלק העליון, אבל לא ילמד החלק התחתון מהעליון אם חסרות שתי אותיות. **הכרייתא מבארת:**

כגון שלמטה כתוב ששמו של המלווה הוא 'חנן', ולמעלה כתוב ששמו 'חנני', אנו אומרים ששמו של המלווה הוא 'חנני' כפי הכתוב למעלה, אלא שהסופר חיסר למטה את אחת. וכן אם למטה כתוב ששמו 'ענן', ולמעלה כתוב ששמו 'ענני', אנו אומרים ששמו של המלווה 'ענני' כפי הכתוב למעלה, אלא שהסופר חיסר למטה את אחת, וא"כ על הלווה להחזיר את הכסף ל'חנני' או ל'ענני'. אבל אם למטה כתוב 'חן' או 'ען' אנו לא אומרים ששמו של המלווה הוא 'חנני' או 'ענני' והסופר חיסר שתי אותיות, אלא ששמו של המלווה הוא 'חן' או 'ען', ועל הלווה להחזיר את הכסף ל'חן' או ל'ען'.

קושיא: מאי שנא: והרי הטעם שלא ילמד תחתון מעליון בשתי אותיות הוא שמא יזדמן לנו שטר שכתוב בו למעלה שם בן ארבע אותיות, ונמצא שלמטה חסר חצי מהשם (- כגון שלמעלה כתוב 'חנני' ולמטה 'חן'), ולא מסתבר שהסופר טעה והחסיר שתי אותיות, ולכן על הלווה להחזיר את הכסף ל'חן' או ל'ען', וא"כ גם כשהוא החסיר את אחת אין לנו ללמוד תחתון מעליון, כיון שיש לחשוש שמא יזדמן לנו שטר שכתוב בו למעלה שם בן שתי אותיות (כגון 'דן') ואם חסר את אחת נמצא שהסופר החסיר חצי מהשם, וזה לא מסתבר.

תירוץ: אלא שתי אותיות: אלא הטעם שלא ילמד תחתון מעליון בשתי אותיות הוא שמא יזדמן לנו שטר שכתוב בו למעלה שם בן שלוש אותיות, שאז חסר למטה את רב השם, וזה כבר לא מסתבר שהסופר טעה והחזיר את רוב השם, ולכן הכלל הוא שאף פעם לא ילמד תחתון מעליון בשתי אותיות גם אם למעלה כתוב שם בן ארבע אותיות.

*

אמר רב פפא: דבר פשוט הוא שאם כתוב למעלה שפלוני הפקיד אצל פלוני 'ספלי', ולמטה כתוב שהוא הפקיד אצלו 'קפלי' דהיינו טלית (והיא נקראת 'קפלי' כלומר שהוא הפקיד אצלו דבר שמקפלים אותו), הולכים אחר מה שכתוב למטה.

בעי רב פפא: הספק הוא במקרה הפוך - שלמעלה כתוב 'קפלי' ולמטה כתוב 'ספלי', האם יש לחשוש שמא הזכוב מחק חלק מהאות 'ק' והיא נעשית לאות 'ס' וילמד תחתון מעליון, או לא. תיקו.

*

ההוא: מעשה בשטר שהיה כתוב בו 'פלוני חייב לפלוני שש מאות ועוד זוז', ולא היה כתוב מאיזה מטבע השש מאות. שאל רב שרביא את אב"י האם הכוונה היא לשש מאות סלעים ועוד זוז, או הכוונה היא לשש מאות פרוטות ועוד זוז.

אמר לו אב"י שאין לחשוש שהכוונה לפרוטות, כיון שלא כותבים בכלל פרוטות בשטרות, אלא מסכמים את הפרוטות וכוללים אותם בדינרים, שבמקום מאה תשעים ושתיים פרוטות, כותבים דינר אחד (- דינר אחד שווה 192 פרוטות). אלא מה תחשוב לומר, שהכוונה היא לשש מאות סלעים וזוז, אבל כיון שאפשר לומר, שהכוונה היא לשש מאות זוז ועוד זוז (- שהוא פחות משש מאות סלעים ועוד זוז), הרי שיד בעל השטר על התחתונה והוא גובה רק שש מאות זוז ועוד זוז.